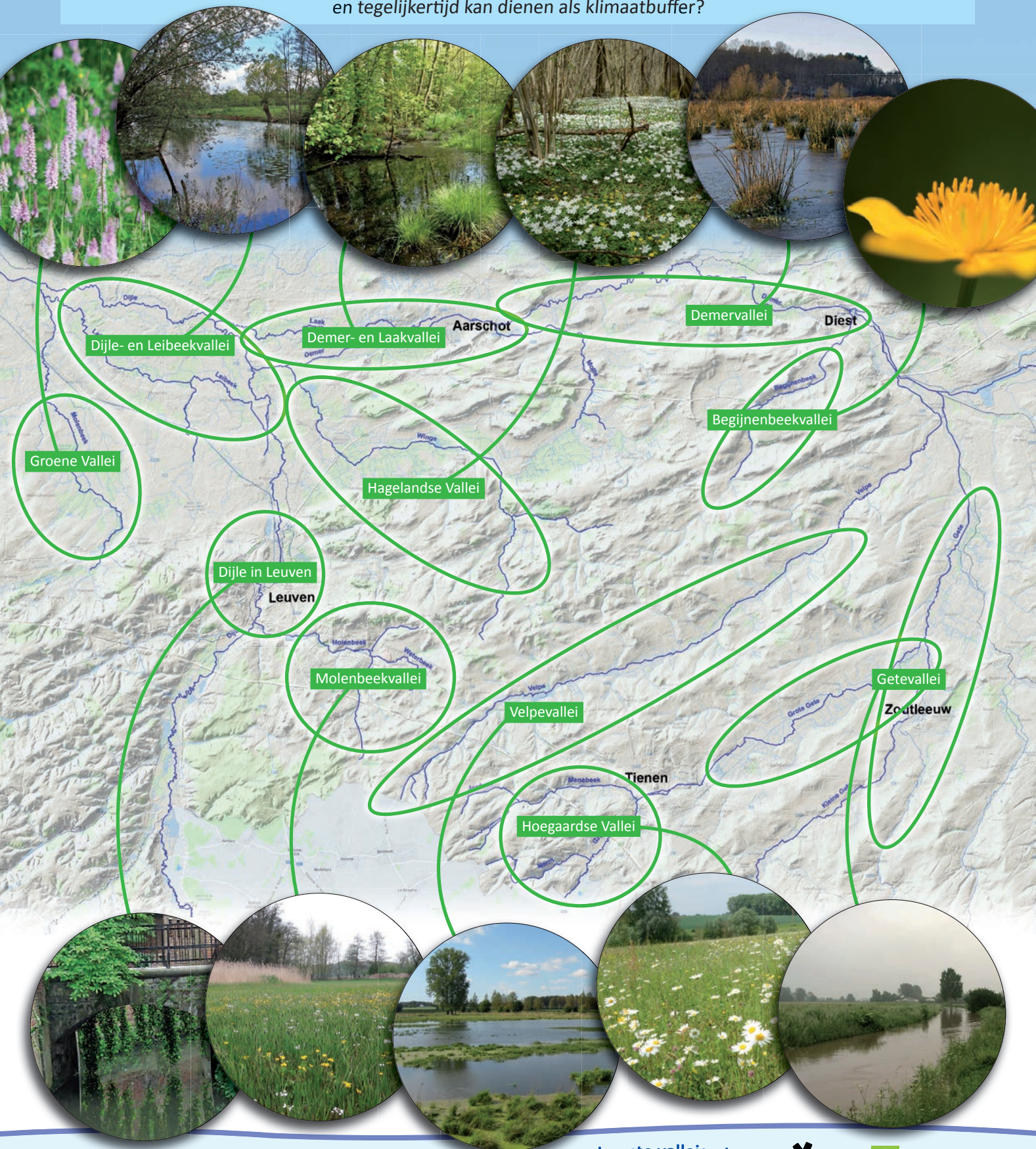

Op naar robuuste valleisystemen

Natuurpunt Oost-Brabant neemt de komende twee jaren **het publiek mee** naar grote en kleine valleien in haar werkingsgebied. Zo krijgt het een beeld van de reële toestand op het terrein. Wat zijn de knelpunten en de kansen om tot een robuuste vallei te komen die natuur en biodiversiteit versterken en tegelijkertijd kan dienen als klimaatbuffer?

binnen Natuurpunt Oost-Brabant

Hoe natuur terugkwam in de Velpevallei

Zondag 15 april 2018, publiekswandeling Bunsbeek

Een robuust landschap en een functionerend valleisysteem als klimaatbuffer

De Velpe meandert nog sterk in dit deel van de Velpevallei. De oevers zijn er niet kunstmatig verstevigd en brokkelen geregeld af. De rivier kan er nog vrij zijn gang gaan.

Er is door de Regionale Vereniging Natuur en Landschap (nu NPOB) en later Natuurpunt Velpe-Mene in verschillende fases een harde strijd gevoerd om de Velpevallei te beschermen. In de jaren 70 en 80 van vorige eeuw zijn er continu plannen geweest om de Velpe over haar volledige loop recht te trekken en de oevers te stabiliseren. De hele vallei zou droog getrokken worden en elk perceel zou moeten kunnen omgezet worden naar akker. Het is dankzij de niet-aflatende inzet van de toenmalige Regionale Vereniging Natuur en Landschap, nu Natuurpunt Oost-Brabant, dat deze plannen uiteindelijk niet uitgevoerd zijn. Het was de hefboom om een einde te maken aan het systematisch recht trekken van beken ten behoeve van de drainage van landbouwgronden om graslanden beter te kunnen omzetten naar akkers.

Later, bij de opmaak de plannen voor de ruilverkaveling Vissenaken is Natuurpunt Velpe-Mene onverdroten tussengekomen om die plannen bij te stellen en het valleikarakter ongeschonden te behouden. En heeft sterk geijverd – en met succes – om de twee aanwezige kleinere reservaatjes, nl. de Paddepoel en de Rozendaalbeekvallei, uit te breiden tot een aaneensluitend en duurzaam natuurcomplex. Finaal werd in 2008 bekomen dat binnen een blok van circa 70 ha, verworven en toegedeeld aan Natuurpunt, de ruilverkaveling een vernatting realiseerde. De Kleine Velpe werd over een afstand van honderden meters gedempt, zodat het water zijn weg kon zoeken door de graslanden van Natuurpunt om verderop weer in de Kleine Velpe uit te komen. Zo ontstond een zogenaamd 'doorstroommoeras'.

In de boven- en middenloop van de Velpevallei heeft Natuurpunt intussen een netwerk van natuurgebieden uitgebouwd. In de bovenloop zijn dit de complexen Hazenberg-Molensteen en Snoekengracht. In de middenloop zijn dat o.m. de Paddepoel, de Middenloop Velpevallei en de Rozendaalbeekvallei. Natuurpunt

verwierf en beheert hier meer dan 140 ha natuurgebied. Ook het Agentschap Natuur en Bos heeft in deze vallei prachtige realisaties.

Deze aanpak van waterbeheer en het realiseren van een klimaatbuffer op de percelen van Natuurpunt in de Paddepoel heeft op vier vlakken een sterke meerwaarde: hydrologisch, ecologisch, recreatief en economisch.

De vernatting zorgt ervoor dat – door het water langer op te houden in een uitgestrekt weilandgebied – de kans verkleint dat woonwijken stroomafwaarts zoals bv. in Halen onder water lopen. Waterberging in de vallei versterkt het effect van de wachtbekkens in Miskom, Schuren en Webbekom. Deze positieve effecten zagen we bij de zondvloed van 29 juli 2014 en de wolkbreuken van de zomer 2016. Dankzij de enorme hoeveelheden water die tijdelijk geborgen werden in de natuurgebieden in de Velpevallei, werden echte catastrofes in Glabbeek vermeden.

Op recreatief vlak is een wandelontsluiting met meerdere lussen gerealiseerd die vertrekken vanuit het landschapscentrum 'De Gors' in Vissenaken (Metselstraat 75).

Op ecologisch vlak is de Paddepoel en het doorstroommoeras een paradijs voor watervogels, amfibieën, libellen en specifieke vegetaties. De biodiversiteit en de natuurwaarden zijn er spectaculair gestegen, mede dankzij het doordachte herstelbeheer binnen de Natuurpunt-gebieden. Of hoe de natuur terugkwam in de Velpevallei.

En tot slot zien we dat de waterpartijen van de vernatting bij de buurtbewoners als zeer fraai en attractief worden ervaren en de woonkwaliteit verhogen. Bij elk huis dat in de buurt te koop aangeboden wordt, staat expliciet 'het unieke zicht' en 'de nabijheid van een prachtig natuurgebied' vermeld.

Wat in de Paddepoel en de Middenloop van de Velpe gerealiseerd is, is nog maar een aanzet in een (te) klein segment van de vallei. Maar het geeft wel een beeld van wat een robuuste vallei kan betekenen. Dat willen we tonen aan een breed publiek.

Afspraak wandeling Robuuste Velpevallei: zondag 15 april om 10u00, PC Bunsbeek, Bunsbeekdorp 6, Bunsbeek (Glabbeek)

Deelname: gratis voor NP-leden, € 5 voor niet-leden

Tip 1: laarzen of stevige schoenen vereist

Tip 2: neem ook deel aan de **vroege vogelwandeling** om 7u00, en/of aan het uitgebreid **Hagelands ontbijtbuffet** vanaf 8u00 tot 12u00

Inschrijven ontbijt: tot 14 april 14u00 via 0494 15 97 37 of mark.vanherberghen@gmail.com

Prijs ontbijt: € 12 voor volwassenen, € 7 voor kinderen tot 12 jaar

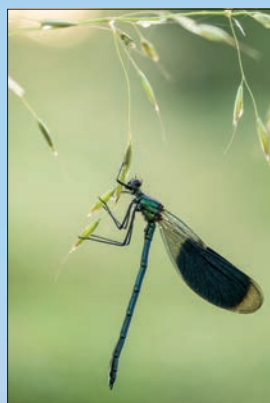

Op naar robuuste valleisystemen

Een robuust valleisysteem voor de Gete

Zondag 29 april 2018, Linter
Focusactiviteit

Tijdens de Walk for Nature 2017 Getevallei stelden we onze visie 'Perspectief 2042' voor (zie Natuur en Landschap 2017/1: Walk for Nature Getevallei, Linter, 23 april 2017). Hierin formuleren we doelstellingen om de valleinatuur en de biodiversiteit robuust te maken voor de uitdagingen van de toekomst. De vereniging zette zich het afgelopen jaar opnieuw hard in voor de realisatie op het terrein. Om dit proces mee een duwtje in de rug te geven, werken vrijwilligers van ter plaatse een project uit rond een robuust valleisysteem voor de Gete, en dit binnen de cursus natuurgids die ze volgen in Het Vinne. We willen de lokale bewoners, beleidsmensen, gebruikers van de vallei, maar eigenlijk iedereen,

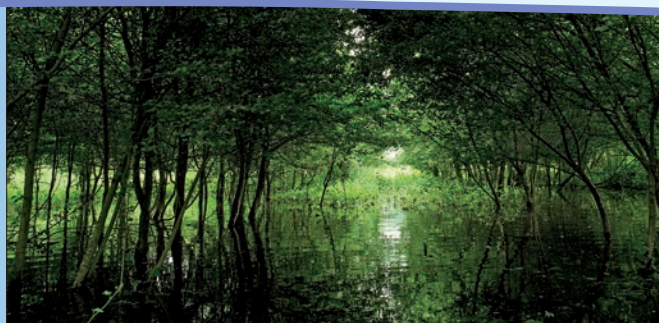
Weidebeekjuffer. Een soort die afhankelijk is van zuiver water. De laatste jaren is deze soort weer veel te zien langs de oever van de Grote Gete!

overtuigen van het belang van dit project. Op 29 april 2018 nemen we je tijdens de focusactiviteit van Natuurpunt Linter op sleeptouw door de Getevallei, een tocht vol beleving geleid door het water...

Water doet leven

Beken en rivieren, maar ook kwelzones en natuurlijke overstromingen, bepalen niet alleen ons landschap en onze natuur. Water is ook dé voorwaarde om leven mogelijk te maken. Zuiver water in beken en rivieren zorgt voor een toename in biodiversiteit. Zo is er de laatste jaren een duidelijke toename van de weidebeekjuffer langs de Grote Gete, een indicatie

Water in beelden. Water kan bedreigend zijn, natuur kan wild lijken. Water kan rustgevend zijn, natuur kan doen ontspannen. Beelden kunnen spreken, krachtig of subtiel, duidelijk of verscholen. Met beelden proberen we het heden te vangen, maar ze worden haast onmiddellijk geschiedenis, terwijl de toekomst zich aanmeldt. Ze worden steeds gevormd door de realiteit maar lijken soms meer op een utopisch ideaal.

Broekbossen in de komgronden. Broekbossen die kunnen overstromen, de ideale biotoop voor bevers?!

dat de waterkwaliteit er op vooruit is gegaan. Daarnaast moet het landschap zich wel lenen voor sommige waterminnende soorten. Bevers bijvoorbeeld, hebben een voldoende hoog waterpeil nodig dat de ingang van hun hol afschermt. Om hun burcht te bouwen en het waterpeil te regelen, zijn bomen langs de waterkant onontbeerlijk. Ten gevolge van deze levenswijze hebben bevers op hun beurt invloed op het landschap en de natuur. Bevers worden niet voor niets als landschapsarchitecten en natuurbeheerders bestempeld. De Getevallei biedt in elk geval voldoende ruimte om meerdere populaties bever te huisvesten.

Niet enkel de natuur heeft belang bij zuiver water en een gezonde waterhuishouding. Ook wij mensen zijn er zeer afhankelijk van. De overstromingen van 2016 in Linter en de droge periodes in het voorjaar van 2017 waren fenomenen die we de komende jaren allicht vaker gaan meemaken als gevolg van de klimaatveranderingen. De effecten op ons dagelijkse leven waren goed voelbaar.

Water bepaalt ons leven

Water kan ons het leven dan ook heel moeilijk maken als we haar niet (terug) voldoende plaats geven. De voorbije eeuwen is er in de valleien een strijd gevoerd tegen het water. Mensen wilden het water hun wil opleggen, tegen de natuurlijke processen in. Rivieren kunnen nu niet meer meanderen of op een natuurlijke manier overstromen, regenwater kan steeds op minder plaatsen het grondwater aanvullen doordat het versneld wordt afgevoerd of het niet in de bodem kan dringen. De gevolgen voor onze waterhuishouding zijn langzamerhand dramatisch. Het behalen van de vooropgestelde natuuroelstellingen in onze natuurgebieden wordt hierdoor steeds moeilijker. Natuurbeheerders staan voor een zware opdracht om de biodiversiteit in hun gebieden te maximaliseren.

We moeten opnieuw leren samenleven met de natuur en dus ook met de natuurlijke processen van het water in onze valleien. En of natuur belangrijk is!? Veel woorden zijn hiertoe niet nodig. Voelen en beleven, keer op keer en meer en meer.

*Tekst: Geert Motton, Tim Vanbeveren en Pieter-Jan Alles
Foto's: Pieter-Jan Alles*

Afspraak: zondag 29 april 2018 om 14u00 aan de kamsalamanderhut op het einde van de Dotermondstraat in Drieslinter.

Deelname: gratis voor NP-leden, € 5 voor niet-leden

Info: Pieter-Jan Alles, 0494 22 13 57 of
natuurpuntlinter@gmail.com

binnen Natuurpunt Oost-Brabant

Vergeten (vallei)parels in Bierbeek: de Bierbeekse vallei

Zondag 13 mei 2018, Bierbeek
Focusactiviteit

In Bierbeek vormen de valleien van de Molenbeek en haar zijbeken blauwgroene aders die zuurstof brengen in de gemeente. Het brongebied van de Molenbeek ligt op de grens van Boutersem en Lubbeek (met o.m. de reservaten Koebos en Salve Mater). Een andere tak is de Mollendaalbeek/Bierbeekse beek die ontspringt in het reservaat Zwarte Bos in het gehucht Mollendaal. Deze beken zijn de dragers van het landschap, en zijn identiteits- en structuurbepalend. Ze zijn vandaag nog altijd als groene aders te onderscheiden en vormen een groene tegenpool voor de oprukkende verstedelijking in Bierbeek zelf en vanuit de stad Leuven. De open ruimte rondom is relatief goed bewaard maar staat wel onder druk. Deze Bierbeekse valleien maken deel uit van het Natura 2000 netwerk van Europese natuur die onder de Europese Habitatrichtlijn vallen, waardoor de bescherming ook voor Europa prioritair is.

De Bierbeekse valleien werden in het gemeentelijk beleid steeds aangeduid als de 'Groene T' en als belangrijk voor natuur. Dat alleszins zijn de beleidsintenties. Maar de verstedelijkingsdruk op de smalle valleien is de laatste jaren enorm toegenomen door een sterke verdichting in Bierbeek. Het vormt daarom een grote uitdaging voor Bierbeek om het Europees Natura 2000 gebied van de Bierbeekse valleien te bewaren, en de toenemende druk hierop van bebouwing, aanleg van infrastructuur en de omzetting van natuurgebied naar intensieve akkergebieden een halt toe te roepen. Alleen zo kan dit Europees natuurgebied in stand gehouden worden en kunnen deze beekvalleien hun functies voor natuurontwikkeling, waterhuishouding en-berging, erfgoed en zachte recreatie blijven uitoefenen. Een vallei is een samenhangend complex waar het geheel meer is dan individuele percelen. Op termijn moet deze natuurlijke structuur van Bierbeek zich ontwikkelen tot een groter aaneengesloten, halfnatuurlijk valleilandschap met rivierbegeleidende bossen in combinatie met open, natte natuur in de grasland- en moerassfeer. De leefbaarheid en de aantrekkelijkheid van de gemeente kunnen er alleen maar door toenemen.

Natuurpunt heeft binnen deze Bierbeekse valleien een reeks natuurreservaten in uitbouw en hoopt die te kunnen versterken. Dat geldt voor Zwarte Bos bij de bron van de Mollendaalbeek met de voor Vlaanderen zeer unieke, kalkrijke schrale blauwgraslanden. Door goed beheer zijn deze optimaal ontwikkeld en een voorbeeld van invulling van een Europees habitatgebied. Gezien het internationaal belang van Zwarte Bos en de noodzaak om voor zulke graslanden minimumarealen en oppervlaktes voor instandhouding te voorzien, werd het Zwarte Bos en de Bierbeekse valleien mee opgenomen in het Life project 'Herstel Hagelandse Natuur' van Natuurpunt.

Dank zij dit project hebben we de hooilanden kunnen uitbreiden. Stroomafwaarts zijn er ook percelen in beheer ter hoogte van de Beekstraat en de Ruisbroekstraat met natte schraalgraslanden, moerasspirearigten en elzenbroekbossen in ontwikkeling. In het Rottebos (stroomafwaarts Wilderhof) heeft een vernatting gezorgd voor een mozaïek van elzenbroekbossen, riet-, moerasspirea- en zeggenruigten. Ook hier is sinds het beheer door Natuurpunt de natuur en de invulling van de Europese habitats sterk verbeterd.

In de vallei van de Molenbeek ligt op de grens van Lovenjoel en Pellenberg het door Natuurpunt beheerde natuurreservaat Koebos-Langebos. Ook dit is een parel van Europese natuur met mooie habitats in een goede staat van instandhouding, bestaande uit natte kalkrijke en soortenrijke schraalgraslanden, mooie elzenbroekbossen en eikenbossen. Stroomafwaarts het Koebos, in het Park Salve Mater, zijn een reeks hooilanden en een deel van het park met een bijzondere dendrologische verzameling in beheer bij Natuurpunt. Dat geldt ook voor het natuurreservaat Weterbeek met prachtige dottergraslanden en broekbossen langs de gelijknamige beek die ook tot het hydrografisch bekken van de Molenbeek behoort.

Kom dit alles mee ontdekken en ervan genieten! Kom kijken hoe Natuurpunt Velpe-Mene hier werkt aan de uitbouw van robuuste vallei rijk aan biodiversiteit, tevens klimaatbuffer.

Schotteshof. Foto Rik Convents

Zwarte Bos. Foto Jules Robijns

Afspraak: zondag 13 mei 2018 aan het Schotteshof, Bergstraat, Bierbeek.

Geleide wandelingen om 13u30, 14u00 en 14u30.

Deelname: gratis voor NP-leden, € 5 voor niet-leden

Info: Esther Buysmans, 0475 33 51 70 - 016 46 23 36, esther.buysmans@telenet.be

Op naar robuuste valleisystemen

Leuven, de Dijle en de Voer

Zondag 27 mei 2018, Leuven

Focusactiviteit

Een stad en haar rivieren, een haat-liefde verhouding, een verhaal van geven en nemen.

De Dijle in Leuven is, zoals de titel luidt van het mooie boekwerk *De Dijle in Leuven, een vloek en een zegen* (*) inderdaad een tweesnijdend mes. Dat was ze vroeger, en dat is ze nog altijd. Talrijk zijn de getuigenissen over de rivier de Dijle, de snelst stromende rivier van het Scheldebekken, en over de rijkdom die ze aanbracht in de vorm van haar energie. Energie die gebruikt werd door de watermolens. Er hebben er op de Dijle ooit 17 gestaan tussen de ringmuren van de oude kernstad. Het Leuvens Historisch Genootschap heeft er een hele klui aan om uit te zoeken waar ze stonden en wat ze deden. Ook op de Voer waren er watermolens actief, wat het aantal molens in kernstad Leuven nog eens verhoogde.

Even talrijk zijn de getuigenissen over de overstromingen die Leuven hebben geteisterd of, als het nodig was, Leuven hebben beschermd tijdens oorlogen, belegeringen en ander onheil. Vroeger werden rivieren ook gebruikt als afvalvergaarbak en –afvoer, en de Dijle evenals de Voer, waren daar geen uitzondering op. Onze grootvaders konden nog getuigen dat de Dijle “rood zag van het bloed” wanneer het oude slachthuis, gelegen aan de huidige Amerikalei, haar afval loosde in de Dijle. In de industriële 19de eeuw en begin 20ste eeuw overschreed de vervuiling al snel de recuperatiekracht van de rivieren waardoor ze open riolen werden. Voeg daar aan toe dat beide waterlopen hun functie als energieverstrekker en als verkeers- en transportweg hadden verloren.

Het toenmalige antwoord is bekend, de rivieren werden overwelfd om de stank af te sluiten en ook om plaats te winnen in het stadscentrum. In Leuven heeft zich dat doorgezet tot einde van de jaren '50 van de vorige eeuw. Indien sommige handelaren hun zin hadden gekregen, zou tot in de jaren '70 nog meer Dijle zijn overwelfd om de bijgekomen ruimte te kunnen gebruiken als parkeerplaats. O.a. het toenemende milieubewustzijn van die jaren heeft daar een stokje voor gestoken.

En dat natuur- en milieubewustzijn zette zich door. Want in 1999, nu reeds 19 jaar geleden, heeft het toenmalige bestuur van Natuurpunt Leuven (toen nog Natuurreservaten Leuven) het plan opgevat om iets te doen rond de Dijle. Het initiatief ‘De Dijle levend door Leuven’, was geboren. Daar waren goede redenen voor. De Dijle en de Voer werden properder. De overwelving van de Dijle belette verschillende functies van een gezonde rivier.

- Ten eerste: de migratie van diverse soorten in het water en langs haar oevers.
- Ten tweede: het afkoelingseffect van open water.

*Molen van Kasteel van Arenberg.
Foto Yves Vanden Bosch*

- Ten derde: het verhogen van de aantrekkelijkheid die een rivier aan een stad verleent.
- Ten vierde: een open rivier met natuurlijke oevers heeft een grotere buffercapaciteit om extremere waterstanden aan te kunnen. En last but not least, de herboren mogelijkheid om de stroomsnelheid van de rivier te gebruiken, nu niet voor het malen maar wel voor de opwekking van elektriciteit.

Voor de Voer gelden al deze opgesomde argumenten nog veel

sterker, want haar zie je nauwelijks opduiken in de binnenstad. Deze redenen hebben voortdurend aan kracht gewonnen want de biodiversiteitscrisis blijft toenemen, de klimaatwijziging dreigt onze steden onleefbaar te maken en hernieuwbare energie is meer dan ooit nodig.

De Dijle levend door Leuven Special

Het is intussen al een stevige traditie: ieder jaar rond eind mei leiden Natuurpunt Leuven en het Leuvens Historisch Genootschap je in de stad rond met historische en natuurweetjes. Tijdens de wandeling volgen we de Voer waar ze onze stad binnenstroomt.

(*) *Justin La Rivière et al., De Dijle in Leuven, een vloek en een zegen. Een relaas van meer dan 120 jaar waterbeheersing 1891-2014. Uitgave van de Vlaamse Milieumaatschappij. Via internet: uitgave 01-06-2015, zie: <https://www.vmm.be/publicaties/de-dijle-in-leuven-een-vloek-of-een-zegen>*

Open Dijle in Leuven. Foto Vincent D'Haese

Afspraak: zondag 27 mei 2018 om 14u00, voorkant van het kasteel van Arenberg aan de brug over de Dijle.
Deelname: gratis voor NP-leden, € 5 voor niet-leden